

je, csinos kis
rj mulattott,
arra, hogyan
mikor hall-
t Fáncsy ur
nem merőben
az ártatlan
élethűséggel
ny elismeré-

. Tán az e-
lá vissza a
u nézőségre
és Y.

tenni. S
ig kell he-
ga viasz s
E folyadék-
valamint a
kell kenni,
anná lesz.

ium paran-
let argane-
fának, mely
kén találta-
olajat adott,
ül hatályos
ak törzsoke
nem több,
ak egy da-
ól, melyek
zet képez-
köves mi-
rel megki-
ajások már
ani, mont-
mely magá-
t tenni ki-
hogy ná-
és magá-
észen van.

zabot ke-
akkor a
suly sze-
a vevő a
minthogy
ntebbe ve-
határozása
gyobb ér-
nyos bu-
l követett
től, alak-
aszem va-
meg látszó
leggyen-
ndszerinti
btsége és
ennyisége
A légeny-
fényesebb
erejét, és
pen fejr
-mennyi-
ennél kö-
nben több
y és töp-
zerinti el-

Előfizetési ár:	
Évnyegyedre vidéken	2 ft. 50 kr.
helyt	2 — 24 —
Félévre vidéken	5 — 40 —
helyt	4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hetenként kétszer, szerdán és szombaton egy-egy iven. — A hirdetések négyszer hasábozott sorának ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

70. szám

Kolozsvártt Szombat nov. 12.

1853.

Tartalom:

Még pár szó a haszonbér felett. Egy honfi. — Az útvámok. — Képek a történet lapjairól. I—V. O—g. — Korcsmai párbeszéd. Közli N. L. — A nő. (Elbeszélés. Folytatás). — Levelezés: Szeben. Torda. Hírfüzér. — Szerkesztői telegráf. — Hirdetések.

Még egy pár szó a haszonbér felett.

A két magyar honban még eddig, hála istennek, proletárius tömeg nem létezett; de fájdalom, létezend, ha a birtokosok és volt tisztjeik, összedugott kézzel, a multan és jövőn álmadozni s ábrándozni elégnék tartva, a hajdantól egészen különböző jelent jőzan számitással, s eszélylyel fel nem használják; az örök hullámokkal rohanó folyónak lefolyását, mint Horác parasztja, sohajok közt várva. Létezend proletárius tömeg, ha a telkek minimuma, s az ilyenek meg nem csonkithatása létre nem jövend!

E hon népe szellemileg, nem anyagilag nyomorult! De a birtokosok többnyire elpusztított birtokain nem töke, hanem tömérdek adósság fekszik. Töke nélkül pedig, elpusztult nagyobb jóságban gazdaskodni erőlködni több, mint eszélytelenség. Ha sem töke, sem hitelbank, sem tagosítás nincs, úgy nem tehetni egyebet, mint azzal gazdaskodtatni, kinek van valamije, legalább szerencsét kísérhető tökéje, azaz bérbe adni.

Az életre való gazdatiszt, félre téve az álszeméret, álljon be a bérlőhöz, s még életre valóbb lesz, több ügyelet alatt lévén, mint a nagy birtokosnál, kinek jellemébe a sors sok kegyet és sok túnyaságot is többnyire szőtt, vagy nyerjen erejéhez illő államhivatalt, vagy vegyen ki akkora parcellát, melyet maga és családja megmivelhet, ez léven jelenleg a jövedelmesb gazdászati, nem függve a többnyire romlott jellemű túnya tömeg kényétől, mely kettős napi bér ajánlása mellett is, vagy éppen nem, vagy szándékosan rosszul dolgozik, úgy hogy sok helyt a gazda saját terményét kénytelen vagy megvenni kiadásával, vagy a mezőn pusztulni hagyni a maga és az állam nagy kárára. Innen ha a bérlők néhol a népet inkább dologhoz szoktatni, mint henyélni hagyni, megkísérik, dicséretet, nem megróvást érdemelnek. Az állam és egyén legnagyobb s legbiztosb kincse a munka. Jó dolgoztató pedig csak az, ki maga is dolgozni szokott, vagy szokik. Így még felüldülhet a hon, s a birtokos volt tisztje maga is birtokos, vagy ha tetszik, birtokos tisztje lehetend. A más pénzzel handabandázni jog és erköstanilag tilos. Ha felteszem, egy birtokos adós 50 ezerrel, de birtoka tisztli kezeléssel nem hoz be 3 ezeret, azonban biztos évbért ígérnek tizezeret, úgy ha tisztje s annak egész családja a legbecsületesebb is, mulhatlan kötelessége jóságát bérbe adni, s magát s családját minden eltűrhető nélkülözésekhez rendületlen kitartással mindaddig szoktatni, míg kamat és törlesztés által hitelezőit teljesen biztosíthatja. Különbön vagy még a függő végrehajtások megindulása előtt, vagy legfőlebb akkor, midőn e hon nagy

pénzszüke miatt a számitást restellő birtokosok jóságai örökre elvesztegettetnek, menthetlenül elsüllyednek.

Előbb jog, aztán kegy, valahányszor a kettő ellentétben áll. A kamatot nem fizető adós kegyeskedése, azon fudázó csizmadia szerepe, ki bört lop, hogy egy részéből a szegényeknek lábheliket osszon ki! Undok kommunismust, s birtokosok elleni gyűlölséget jósolni, s épen az által azokat, ha szándéktanul is, terjeszteni, rut bün, melynek büntetését maga a jósló is, míhelyt a tömeg színvonalán feljúlall, bár mint ámitsa s ringassa magát öncsalódásba, el nem kerülheti soha.

Szellemi és anyagi emelkedés az illő eszközök eszélyes választása nélkül lehetetlen, e nélkül pedig lételre egy nemzet is, sem nem méltó, sem nem képes! Ha a birtokos megmaradt vagyona nem kamajját, hanem tőkét emészti, levágva, mint a vadak, gyümölcsért a fát, azaz, beruházás nélkül gazdaskodik, úgy egyaránt árt mind magának, mind a honnak, és az összes biralodlommak. Most fordítva, mint eddig, sok helyt nem a bérlő, hanem a tökéltlen birtokos alatt pusztul a jóság, ellenkezőleg a közvélemény, úgy legalább amaz alatt csak ideig örág pusztuland, ha tulajdonosa számitni s nélkülözni tud vagy tanál. Ki jót vet, gyakran jót is arat s arattat, ki büntet, vétket s nyomort arat s arattat. Ez az erkölcsi világ öröktörvénye. Bizalom-ébredés fel- és lefelé, mely nőtön növe s terjedve, az egész hont áthullámozza, legszenlebb teendő. De erre viszály és gyűlölség nem vezet s nem vezethet soha.

Nem a volt tisztli családok visszahelyezése tehat, hanem számitás, tisztázás, nélkülözés s az ingyen gazdalkodásnak, melynek csak az ingyen munka mellett lehetett értelme, megszüntetése, vagy legalább mennél szűkebb körre szorítása ajánlandók a birtokosoknak. — A magyar a nomád-életből meg alig emelkedve ki, a falusi élvezetet messze elébe teszi a városinak, úgy hogy fogadni lehet, miszerint míhelyt mind az állam, mind a birtokos érdekében üdvös tagosítás, váltásig és hitelbank létesülnek, azonnal szinte minden birtokos maga fogja kezelni jóságát tisztjei segítségével.

Egy honfi.

Az útvámok.

Az orsz. kormánylap I osztály IX. darabjában kiadott császári nyílt parancs főelvei következők:

Ut- és hidvámot szednek minden igásmarhától húzott szekéért és hajtó marháért; és pedig minden befogott marháért mér földenként egy krajczárt. Fél krajczárt kell fizetni 1-ör, minden darab nehéz hajó marha után, 2-ör, minden befogatlan igásmarha után és 3-ör, minden háts löért; végre egy negyed krajczár esik minden darab könnyű hajtómarhára.

Nehéz hajtómarha nevezet alatt lovak, ökrök, bikák, tehének, tinók, üszök, öszvérek és szamarak; könnyű hajtómarha nevezet alatt pedig borjúk, juhok, kecskék és sertések értetnek.

A vámot a sorompó átlépésekor kell fi-

zolni, minden tekintet nélkül a hátrahagyott útdarabra. A törvényes útvám Erdély határszélétől Szeben felé minden vámsorompónál előre, ellenkező irányban pedig utólagosan fizetendő.

A hidvám a hid hosszúsága szerint szabatik, s 40 ölnél hosszabb hidon minden járműbe fogott igásmarháért 3 kr; minden darab terehordó és nehéz hajtómarhától 1 1/2 kr; s minden darab apró hajtómarhától 3/4 kr. fizetendő. — Ha a hid 20 ölnél hosszabb de 40-nél rövidebb a vám járművéért minden darab igásmarhától 2 krajczárra száll, minden darab terehordó és nehéz hajtómarhától 1 kr-ra, és a könnyű apró marhától fél krajczárra. Végre ha a hid 10 öl hosszúságú egész 20 öl, minden igásmarháért 1 kr, minden terehordó és nehéz hajtómarháért fél kr, és minden könnyű hajtómarháért egy negyed kr. fizetendő.

Tíz ölnél rövidebb hidak vámentesek.

Ő cs. k. apost. Felsőge egyelőre 1856 oct. végéig megengedni méltóztatott, hogy azon járművek, a melyek az országos szokás szerint a paraszt szekerek módjára készültek, azaz a melyeknek sem vastengelye, sem rugója, sem a szekérral maradandólag egybekötött fa vagy bőrfedele nincs, és sem a közkocsik, sem az ugynevezett paraszt posták osztályába nem tartoznak, az azokba fogott igásmarháért minden dijszabás szerénti váमितékeknek csak felét fizessék.

Vám-mentesek: a közczélokra szolgáló fuvarok; a lelkipásztorok fuvarai, kötelességszerű hivatalos eljárásaikban; tűzoltásra menő vagy jövő tűzoltó gépek s kellékek.

„Azon helységekben, hol vámsorompó van felállítva, a helységbeli lakosokra nézve a vámfizetéstől mentesek:

a) Minden a vámhelyhez tartozó földent, ugyanezen hely számára szerzett épület-szerkeket szállító fuvarok;

b) a legelőre, usztatóra, itatóra, gyógyításra vagy vasalásra menő marha, továbbá a havasi legelőre hajtott marha is;

c) a földmivelési járművek, mint: ekék, boronák, trágyát, továbbá gipszet, márgát szállító szekerek, ha az anyag azonnal a rétekre vagy mezőkre vitetik, ott felhasználatik, és ezen rendeltetés felelősségi bizonyítványok által igazoltatik.

d) Minden gazdászati fuvarok, melyeket oly helység lakosai, hol vámsorompó van felállítva, saját, vagy ugyazon helyen bérlett igásmarhákkal végeznek; továbbá mindazon gazdászati és iparfúvarok, melyek által valamely anyagszer átalakítás és feldolgozás végett valamely irányban, s átalakított és feldolgozott állapotban ismét visszavitetik, mint p. o. az aratmány a mezőről, a fa az erdőből, gabona a malomba és a liszt onnan vissza, fehéritetlen vászon fehéritésre és a fehéritett onnan vissza, nyers gyapjuteremék a kallóba, és a kallózt onnan vissza sat.

e) A földmiveléshez tartozó fuvaroknak és a tulajdonképeni mezőgazdászati fuvaroknak oly helyen, hol vámsorompó van felállítva, az ezen sorompónál engedett vámentesség a törvényes feltételek beálltával a legközelebbi helységeknek azon lakosait és általában minden idegen lakosokat is, távollásuk-

rai tekintet nélkül illeti, kik a vámsorompón túl saját vagy bérelt földeket bírnak, és az azokoni gazdálkodás folytatása végett a másik helység vámsorompóin átlépni kénytelenek.

Ezen mentességnek azonban csak akkor van helye, ha ezen marhára és járműre nézve az ezen vámsorompóhoz vezető vonalon a vámmentességi kedvezmény már egy másik sorompónál nem használtatott.

Azon fuvarok, melyek csupán a gazdálkodási üzletnél felügyeletre használtatnak, vámfizetés alá esnek.

f) Egybefüggő helységek, azaz olyanok, melyek csak egy hid által választva el, ha az egyik vagy másik helyen vámsorompó van felállítva, a vámmentességre nézve a helybeli sorompónál úgy tekintetnek, mintha csak egy helységet képeznének.

g) Oly fuvarok, melyekkel termények, u. m. gabona, széna, szalma sat. vagy gyártmányok eladás végett a helységből máshová szállítatnak, továbbá oly fuvarosok, melyek a körülfekvő helységekben élelmi szereket, fát és ilyes szükségleteket valamely vámsorompóval bezárt helyre vásárra vagy különben eladás végett szállítanak, a vámmentesek közé nem számítandók.

h) Oly fuvarok, melyek vagy bányászati engedéllyel bíró művek számára feldolgozásra szolgáló nyers anyagokat vagy tüzi anyagokat szállítanak azon helyen, hol a sorompó létezik, vámmentesek, de azon kívül nem.

Az egyházak, paplakok és iskolák építkezései számára törvény szerint ingyen szolgáltatandó minden fuvarok, mint szinte azon ingyeni fuvarok is, melyekkel az iskolák részére a szükséges tüzi fa a felsőbbeségi erdőségekből szállítatik, és ezen fa az iskola számára fizetés nélkül átengedtetik, azonban felsőbbeségi bizonyítványok előmutatása mellett. A temetőérti építkezések számára, ingyen szolgáltatandó minden fuvarok, és a halottas kamarák építéséhez anyagot hordó fuvarok.

A vámmentességnek helye van minden különbség nélkül, akár maguk szállítják az ily fuvarokat a kötelezettek, akár a bizonyítványaik mellett mások által szállítatják is azokat.

az ajtót kinyitották, de semmi egyebet nem találtak, mint a folyosónak az ajtón belől is folytatását pár lépésnyire, s erre egy, alkalmasint a boltozatból omlott köhalmazt a hegy felé nyúló folyosóág végéni kőomlást is megtaláltak. Szükséges szerek hiányában a kutatást tovább nem folytathatták, s ujjonnan felmentek. A dolog akkori főispán b. Bánffinak feljelentetelt, ki ásatásokat is rendelt, s a kutatást folytattatá, de pár nap mulva az egész annyiba maradt, s a dolog feledékenységre ment. Az udvaron úr is, mely lejáról szól-gált, betöltött. Tán szinte szükségtelen mondanom, hogy a közvélemény oda lent kincset gondolt. Véleményem szerint a földalatti folyosó, a vár épségének idejében (melynek romjai és egyes fennmaradott ép részek ma is láthatók Sz. Somlyó közepén) a váraknál annyira szokásos rejtékül szolgál; hogy kincsetartó hely, tömlőz satb. lett volna, kétséges, egyébiránt bizonyost nem tudhatni. Az ásatásokat felbe hagyui s tovább nem kutatni minden esetre kár volt.

Az eseményt egy szentanu elbeszélése szerint irtam le.

II. B. Löwenthal.

A mult század közepe tájt, Mária Theresia uralkodása alatt, egyik erdélyi szász faluba, egy a falu vége felé lakó özvegy asszonyhoz egy gyalog vándor szálla be, s pénzért az éjre szállást s kevés vacsorát kért. Az utazó neve Löwenthal s falusiiskola mester volt. Az asszony vacsorakészítés közben leveszi nagy cezetes kantáját s belőle eczetet akarván tölni, a dugót az asztra löki. Utazónk, unalmában, vagy tán kíváncsiságból, minden esetre annak permangent lémét látva, a dugót kezébe veszi, kibontja, s ím megismeri hogy az egy második Mátyás magyar királytól a Löwenthal család részére adott a domány levél. Maga is az adományozott (donált) ágnak egyik elszegényedett tagja, sarjadéka lévén, magát feltalálta, s a dugót az asszonytól egy máriásért megvásárolván, a dolognak utána járt, s a nekik ajándékozott jószágokat kézhez kapván, (melyek évek folytán idegen kezekre jutottak volt) magát és családját urrá tette.

A báró Löwenthal család ma is él Erdélyben.

III. Gróf Sándor.

A merész lovaglásairól ismeretes gróf Sándor (Metternich veje) 18**ban fogadást tón barátjaival, hogy félannyi idő alatt fog valamely kitűzött tért szekérral megfutni, mint ök. E végre a Pesthez közel eső * falu, s maga Pest közti tért választák ki a versenyre, huszonegy napot tüzvén ki a készülésre. Gróf Sándor megveszi a Pesten találtató 4 legnagyobb szelindeket, s azokat a fennirt faluba (hol udvarháza volt) küldi taníttatni. A tanítás így ment: a kutyák pár napig éheztek, s akkor egy kis, e végre készített szekerbe fogattak, s Pestre azon helyre hajtat-tak, melyet gr. Sándor s barátjai célpontul tüztek volt ki a leendő versenynél, hol aztán a legszebb húsdarabokat kapták. Ezt később annyira megszokták, hogy irtóztató futással rohantak *ról pesti éthelyök felé. Maga a kis kocii ugy volt készíttve, hogy egy ember benne kényelmesen ülhetett s lábait megvethette.

Eljő a kitűzött nap. A fogadást tevők, Sándorral együtt ennek falusi lakánál megjel-nenek, a futást megteendők. Csakugyan, lo-vaikat befogva Sándort is hasanlót tenni fel-szólítták.

— Induljatok csak, monda ez — utolér-lek én fogatommal.

Azok kevés szabadkozás után elinduinak, Sándort még az udvaron hagyva. A gróf, miu-tán társai elhaladtak, hívja kocsisát. Fogj be, monda, fogd be a kutyákat. Mi megtörténvén, Sándor a szekerre felült, s kiéhetetett, Pes-ten jó lakomát reménylő szelindekeivel, nyil-

sebbességgel rohant Pest felé. Az előtte mesz-sze száguldó pályatársak, hátuk megett lát-ván a kis fekete futó nyalabkát, mi létét ki-magyarázni nem tudták. De a nyaláb köze-lebb érven, Sándort újszerű négyesével meg-ismerik.

— Ez tréfát üz belőlünk, mond egyik, s vigan nevetni kezdének. De Sándor nem lát-gítva, rövid időn messze előttük álla az an-gol lovas kocsiknak, már dühös szelindekei-vel. Fine finale, a dolog oda ütött ki, hogy Sándor a fogadást megnyerte. — Ő a ku-tyáknak Pesten már húslakomát adatott, mi-dőn még versenytársai a város végén kocsi-káztak béfelé.

V. A kendi-lónai kőrisha.

1584-ben Kendi-Lónán az öreg Kendi egy óriás kőrish alatt ült, néhány barátival a hon szomorú sorsáról, borús állapotjáról, bús jövőjéről beszélgettek. Hirtelen léptek, fegy-verzőrej hallatszanak, s a kis házi erdőcske ösvényén Báthori Sigmund kék darabontjainak egy szakasza tünt fel. A csapatparancsnok e-gyenesen Kendi felé tartva, őt a fejedelem nevében fogolynak nyilvánítja, elfogja, s rö-gtön csapatjával Kolozsvárra kísérteti. Ifju, Forró, Báthori Boldizsár s többekkel együ-tti lefejeztetése történetileg tudva van. Az agg kőrish most is áll, búsan terjesztvén lomb-jait az oly sok vihárt átélte törzs fölé, mint-egy emlékeztető jelül az iszonyu zsarnokságra.

VI. XII. Károly Zilahon.

Tudva van, hogy XII-dik Károly svéd király, miután a török portától segélyt nem remélhetett, 1714-ben csupán 2 kiserővel in-dult meg Demotichából tartózkodása (félig med-dig fogsága) helyéről, hazájába visszatérendő, s utját Magyar- és Németországokon ke-resztül vette. Ez utazásból akarok egy rövid epizodot előadni.

1714 szeptember vége felé kormánypa-rancs ment több magyar s erdélyországi ha-tóságokhoz, mely szerint N** gróf szívesen láttatni rendeltetik, s minden helységnél ki-volt tüzve a határnap, mikor a gróf megér-kezend. Ily parancs Zilah hatóságához is ér-kezett, mely is a vendég jól látására mindent megtön, s annak szállásul az egyedüli zsinde-lyes házat, az akkor egyeteméről haza ér-kezett helybeli pap Zoványi házat jelölé ki. A vendég october elején csakugyan eljött, s a kitűzött házba szállítottatott, egy kísérelével együtt. Zoványi papi szállásáról lemegy meg-nézendő, hogy kit szállítottak házába. Belép s kevés idő mulva, meglepetéstől izgatottan ösz-szeacsapja kezét, s felkiált: Ur isten, felséged itt?! Hogyan?! A grófbán XII-ik Károly svéd királyt, az upsalai egyetemen volt tanuló tár-sát, ismeré meg, ki még az ő ott létében mint korona herceget, az egyetemi leczkéket hallga-tá. Ez is rövid idő mulva Zoványi fölismeré, s szoros hallgatásra kérve, még egy darabig igen barátságosan beszélgettek. A pap késő este távozott el a király által kikísértetve.

Más nap a hős gyorsan tovább utazott.

Károly Ausztriával barátságos viszonyban lévén, ugy adta ki ez a fent említett utazási parancsol. Ő ugyan a Drinápoly mellett fekvő Demotichából 2 kiserővel indult ki, de (mint történetileg tudva van) ezek egyike, a foly-tonos fáradság s nélkülözések által elnyomat-va az uton megbetegedett s Károly kényete-len volt utját nélküle, másik kísérelével to-vább folytatni.

A ház, hol Károly szállva volt, ma is áll, kevés igazítás kivéve akkori állapotjában; (Téjutca közepe tájt jelenlegi Szakács-ház) de hogy mily — legalább helyérdekű — histo-riai nevezetességgel bír, kevesen tudják.

KORCSMAI PÁRBESZÉD.

(A székely nép ajkáról.)

Nő. Gondoltam hogy itt kaplak.
Férj. Epen téged vártalak.
N. Ugyan nem volt már elég?
F. Nesze igyál, feleség!

N. Jero haza, nem látod?...
 F. Egyszerre mást hozatok.
 N. En utánam mit tész el?
 F. A rozsz fejsze nem vész el.
 N. Fajankónak beszéltek?
 F. Iszom biz én mig élek.
 N. De ha így élsz, koporsód...
 F. Tedd belé a kulacsot.
 N. Nem kíséri el a pap.
 F. De ugy bizony bort nem kap.
 N. Nem kell hát a czinterem?
 F. Nem, mert ott bor nem terem.
 N. Pokolba mégysz egyenest.
 F. Ott lelem a negyvenest.

Közli N. L.

A nő.

Elbeszélés.

(Egy orvos naplójából.)

(Folytatás).

Mindez a férjre villámként hatott, s annyira megrázta, hogy bánokást látszott érezni, s huzamosb ideig rendesen élt.

Nejének bámulatos szelidsége, erénye s magaviselete végre meghaták. Elkerülte a helyeket, a melyeknek folytonos látogatása őt méltatlanná tevő nejével egy fedél alatt lakni, s hivatalát nagy komolysággal folytatta. Azonban csak hamar észrevette, minő óriási munka az oly soká s oly gyalázatosan elhanyagolt kötelességek teljesítését újra elkezdni. Többször jött kedve mindent félre dobni, merth ah! ő a hivatalnoknak szükséges törelmet s pontosságot elveszté. Nagy fáradsággal sikerült neki türelmetlenebb hitelezőit kielégíteni, s újból lehetővé tette életét becsületesen folytatni.

A szegény nő azonban a sir szélére jutta, s hónapokig kelle ágyban fekönnie. Férje csaknem egy hónapig oly gyöngéden s figyelmesen ápolá, a miként hivatalának terhei csak megengedheték. Feléledt szerelmének e jele új életet ada a nőnek, a ki tartósan hitte azt. De fájdalom! férjének jellemé nem volt oly természetü, hogy várakozásának megfelelően; az gyengeség, hiúság, tudatlanság s roskedvűségből volt összetéve, s ilyeure nézve a házi élet józan, egyalaku kedvessége nem bir hatással.

Alig rendezé valamennyire ügyeit, alig nyerd meg nehány főbb védekezésnek újból bizalmát, s kitarlásában lankadni kezdett. Előbbi czimborái közül egyik a másik után látogatót meg s azelőtti életmódjára vissza csábítá.

Midőn a szerencsétlen misz T... három havi betegség után először ebédre lejött, egyedül kelle ennie, minthogy férje, ki őt üdvözleni ígéré, a már egyszer általunk bemutatott legjobb barátal egy vendéglőbe ment ebédelni, honnan több „jó barátok“ társaságában a kisebb színházak egyikébe valának menendők. Hasztalan adák fel a férje által rendezett ebédet az elhagyott nő asztalára; ő nem tudott belőle enni, s annyi ereje sem volt, hogy az ápolónő számára valamit levágjon.

T... elég gyöngéd volt nejének egy levélben tudtára adni, hogy elmaradását bizonyos igen fontos ügy okozza.

E szivtelen, durva bánásmód azonban méltó büntetést nyert.

A vendéglőben történetesen szabója is, főbb hitelezőinek egyike jelen volt, s a zanjongó társaságban adósát is megpillantá, ki félig ittason beszéllé barátainak, hogy a „le-főzendők“ közt leend szabója is, a mire társai hangosan jelenték tetszésüket. A szabó a legnagyobb dühre lobbant.

Más nap a szabó feladása következtében 110 font st. adósságért elfogatván, becsukattott.

Szegény neje két napig nem tudá a valót. Senki sem akart érte kezességet vállalni, mig nejének egyik megsértett rokona s saját sógora kezes lön érte, hogy nejét meg-

nyugtassák, a kit ez esemény ismét betegségbe szegze.

Férje a börtönből rendkívül bűnbánó levelet irt hozzá, töredelmesen kérte bocsánatát, s javulást ígére. A nő újból hitt neki, s megjelenésekor szives gyöngédséggel fogadá. A férj sem tudta könyeit visszatartóztatni; sirt, zokogott mint gyermek, mert gyalázatának s méltatlanságának öntudata neje szelidsége irányában egészen áthatá.

Három főbb hitelezője bevádolá, s a fenyegető szerencsétlenséget mi sem látszék feltartóztatni. Hol vegyen eszközt hitelezői követelését kielégíteni? Közel volt a kétségbeeséshez, végre elhatározá bevárni, a minek jöni kell. Ekkor, mintha a gondviselés a nyomorúnak még egyszer alkalmat kívánna a jobbuláshoz nyújtani, atyja halála által 800 font st. kész pénz birtokába jutott. Ezzel s még 200 fonttal, melyet nejének ellenállhatlan kérése következtében két rokona kölcsönzött, még egyszer szabaddá tevő magát.

Átszököm négy évet, a melyet a férj korhelység, a nő bü é gond között tölte el.

A társasélet igen alacsony lépcsőjén álltak már. Kényszerítve voltak előbbi illedelmes, egészes, kényelmes szállásukat egy rozsz épületben s egy még rozszabb szomszédságban lévővel cserélni fel. Ügyei annyira megapadtak, hogy egyetlen irnokot sem volt képes eléggé foglalkoztatni, s alig fizetheté ezt is rendesen. Becsületes baráttai tőle végkép visszavonultak. Nejének a legszigorubb takarékosággal is alig sikerült a házat egyik napról a másikra tartani. Szinte minden kényelemről s mindazon apróságról, melyeket egy mívelt nő oly szivesen lát maga körül, lemondott és panasz nélkül. Saját kiesiny vagyonának, az 5000 font sterlingnek jövedelme elég lett volna, hogy némüleg becsületesen éljenek; különösen ha T... megmaradt ügyeit rendszeresen kezelte volna. De ő ez alatt egészen s javithatlanul elromlott. Jó neje, hivatala, családja, saját maga, minden, a pálinkán s rozsz társaságon kívül ellenére volt. Arca életmódjának jeleit hordá; felpuffadt, szemei bádgyadtak s vérrel voltak elfutva. Neje ritkábban látá, mint valaha. Mert lakuktól nem messze volt egy kocsmra, hol társainak legroszabb, legelromlottabbjai összegyűlni szoktak, s itt lehete őt minden este dohányozni s inni látni, mig dohányfüsttől s pálinkagőzöttől áthatva haza tántorgott. Nappal órahoszszaant egy közeli kávéházban tekezett, hol gyakran tetemes összegeket vesztett, a mit szegény neje az által pótolni ki, hogy ékszerreiből egyiket a másik után adogatót el.

Kérdi talán valaki: mi készíteté őt ilyen életmód folytatására, mi hajtá őt, mintegy czélzattal semmitni meg a legszeretőbb, imádásra legméltóbb nő lelkinyugalmát? Állati ösztöne; mást nem lehet gondolni.

Semmi szellemi élvezetet nem ismert, a családélet szelid örömeit nem tudá méltányolni, s mindenek felett nejében egy igen szelid, igen bizalmas, igen engedékeny lényt birt. Ha ez „gonosz“ lett volna, a körülmények talán másként alakulnak; akkor talán rájlesztett s kényszerítette volna illedelmesen élni.

Igy azonban teljesen engedhete ösztönénk, s a szegény nő ellenállás, panasz nélkül engedé szivét megtöretni. Eleintén nem mert ellentmondani, később nem tudott. Te-kintete a sziklát megindította volna. Vázzá so-ványult össze, s oly gyenge, oly beteges volt, hogy a házból alig tudá kilépni. Étvágya csaknem egészen elveszett; életkedve régen elenyészett.

Megnevezzem-e az olvasónak e testi kimerültség egyik közvetlen okát? Megteszem.

T... még mindig meglehető számú ügygel birt, de nem lehete rá venni, hogy hivatalának naponként két óránál többet áldozék, s néha ezt is elhanyagolá. Ezért csaknem mindent irnokára, egy becsületes ifjura, bizott, ki természetesen a dolgot meg nem bírta. Mindemellet tnya s méltatlan parancs-

nokának el kelle ismernie a pontosságot, melylyel a rábizottakat teljesité, valamint a csint s gyorsaságot, melylyel a másolatok el voltak készítve. Többször bámulatát fejezé ki a gyorsaság felett, melylyel munkái készültek; de távolról sem gyanítá a méltatlan ember, hogy a dicséret nem irnokát, hanem neje t illeti. Mert neje volt az, ki elsajátítván az írásbeli gyorsaságot, rendszeren éjjeli 2—3 óráig fenn volt; másolt, torhes kivonatokat st. afé-lét készített, mig elfáradt szemei s kezei a munkát nem bírák. Egy terjedelmes okirat van kezeim közt, melyet eleitől végig a szegény nő készített.

Ily módon tölté a nő éjjeit, hogy férje gyalázatos mulatságaira pénzt s időt szerezzen.

Egy izben férje irományai között keresgélvén, szeme egy oklevelen akad meg, melyen rajzonnal következő szavak álltak: „Le-írása a mrs. T... hozományának, az ügyvéd számára.“ Menthető kíváncsiságból az irományt elolvasta, a mely több kérdéseket foglalt magában egy ügyvédhez; a többi közt: A házassági szerződés szerint minő jogokkal bir? Va jon neje, vagyonát törvényes uton még életében másra ruházhatja-e? mi módon? sat.

Nem tünt-e világosan ki ez irathól, hogy férje számítgata s abban járt, miként jusson a legjobb módon még meglévő vagyona birtokához.

„Ah szörnyü, szörnyü, György! — Ily türelmetlen vagy! nem várhatsz még pár hónapot! Tovább ugy sem tartom el tőled! mindíg szándokom volt a pénzt neked hagyni, s most sem változtatom szándokomat, noha kegyetlenül bánsz velem! Sohajtá mrs T... s szive szinte meghasadat.

E pillanatban férje hangos kopogtatását hallá az ajtón. Az iratot hirtelen a fiókba rejté, a honnan kivette, a gyertyát előltá, munkáját bevégzé s a lépcsőkön felsietett ágyába, de — nem aludni.

Mrs T...nek második gyermeke, a ki mintegy negyedfél éves volt, egy esive midőn levetkezteté, hogy lefektesse, hirtelen görcsöket kapott. Ezek oly hevesek voltak, s oly gyorsan ismétlődtek, hogy az odahívott orvos, szükségesnek vélte kinyilatkoztatni, hogy a legroszabbra is készen kell lennie.

Épen orvosságot akartak a gyermek ösz-szeszorított fogai közé önteni, midőn az ajtó kitarult, s T... részegen s a szokottnál vidámabban — mert a kávéházban nyert volt — betántorgott.

— Mi — mi történik — jó — jó em — be — rek? dadogá nejéhez tántorogva, a ki szemeit kedves betegéről nem emelte fel.

— Mi ördö — göt, mit akar —, mit csinál-tok — itt? kérdé a siró szolgálonak állat meg-csipve, ki ét távozni kéré. S a lányt az orvos jelenlétében megcsókolni akarta, ki ezért a legkomolyabb szemrehányásokkal illetté.

— U — gyan kicso — da — da ön? kérdé csipőire feszített karokkal. Tudni akaro-m, mi történik. Közelebb tántorga s látott mind-ent, — a rángatózó ónszinü arcot, a majd merev, majd hevesen megrándult tagokat s a kidüledt szemeket.

— Az istenért, mi ez? hebegé alig hall-hatón s elkalványodva, mig arczát hideg ver-riték futá el. Igyekezett egyenesen állani, de hasztalanul. Igen sokat ivott.

— Mit csináltak, e gyermekkel? kérdé újból halk, resztekül hangon. Senki sem figyelt rá, még neje sem. Johanna kérdé újból, s szavait csuklása meg-megszakasztá, valami baja van a gyermeknek?

A gyermek e pillanatban még egy lé-lekzetet vön s összerázkódott... Az anya el-gyengült sikoltása s a szolgáló kéztördelése aláulák, hogy mindennek vége van.

A gyermek halva fektüt anyja karjain.

— Uram, ön gyermeke meghalt, mondá az orvos komolyan, s T... karjait rázva, a ki ide s tova dölingezve állott s szemeit mer-rön egy pontra szegezé.

Mi? megh-alt? mormogá a férj megdöbbenve.

— Ah! György, kedves édes gyermekem meghalt! zokogá a bus anyja, a ki most először pillanta fel s szóla férjéhez.

E szótát kijózanitni látszott őt.

— Mi? meghalt? És én - én részeg vagyok!

Mrs T... észrevéve férje állapotát, érzelmei, bánatja, szégyene, utalata annyira megindíták, hogy maga is heves görcsöket kapott, a melyek egész éjen át kinkák.

A férj más nap nagyon levert volt. Dél előtt egyedül, hallgatva azon szobában ült, melyben a halott gyermek feküdt, s oly érzelmekkel mereszté rá szemeit, minőket talán gondolhatni, de leírni lehetetlen.

(Folyt. köv.)

LEVELEZÉS.

Szeben novemb. 7-kén. Szeben környékén nem rég óta számos erdőégés mutatkozik. A nagy-disznói határon az Ivanu hegységben, 6 órányira Nagy-Disznódtól egyszerre két oldalról gyuladt meg az erdő.

Szinte azon időben Resinár vidékén, Orlát és Kereszténysziget mellett, valamint a talmátsi határon négy helyen volt erdőégés. Szeben legközelebbi szomszédságában tehát szinte egyszerre 9 erdőégés történt. Legveszélyesebb lehet a disznói, mert ez által az ott felhalmozva volt nagy mennyiségű őlfák is veszélyezve valának. Nagy veszély fenyegette a szomszéd fenyeződőt is; mi ha meggyulad, a legóriásibb erőkódással sem lehetett volna eloltani.

Mily messze terjedt más faluk határára az égés, még nem tudhatni.

A tüzet a jelenleg uralkodó szárazság s a szabadban háló pásztorok vigyázatlanul rakott tüzei látszanak okozni, s mi sem mutat arra, hogy a gyújtás szándokos volna.

Abrudbányáról ide érkezett jelentés szerint novemb. 4-kről, a topánfalvi fiskális erdő is több helyen égett, de már elolták.

Bisztra mellett 50 hold erdő égett el, Mogura mellett a nyegrillai erdőből 100 hold. Marisel mellett az urasági határon túl még mindig dühög a tűz. Dossul-Lesulujnál hasonlólag az urasági határ mellett egy nagy erdő- és rét-égés jelentékeny károkat okoz. Vidra mellett mintegy 300 hold felséges bükkerdő igen nagyon szenvedett. A magyarhoni határszélen fekvő bihari erdőben az erdélyi határon túl még mindig dühög az égés meg nem határozható kiterjedésben.

Hogy ez égések nagy része tovább nem harapozott, nevezetesen a politikai hatóságok s erdőtisztéknek, legfőképp pedig a lakosok készségének tulajdonítható.

Abrudbányai tudósítónk hasonlóan azon gyanítással van, hogy az ottani erdőégéseket a pásztorok vigyázatlansága okozá.

Sieb. Boote.

Torda. Szüretünk is elmúlt; lett is borunk annyi, hogy alig lesz elég káposztánk az új borhoz czégérnek. El lehet ugyan mondani, hogy czéger nélkül is el kelne nagyobb része: de általában még is aligha meg nem útné bokáját boriparagunk, ha a városi hatóság előre nem gondoskodik, s 12 p.krajczárjával nem vágja be az idegen borok behozatalát. Így 1 frt körül jár vedre a javának.

Van lépés téve továbbá a korcsomátlás kibérlése körül is. Most a fiscussal, kinek itt bormérsi joga van, foly az egyezkedés; mi, meggondolva, hogy a fiscus is magános személy, s csak egy polgára a városnak, reméljük nem fog gátul szolgálni a szegény város önfellegéllésének.

Azonban — szüretünk is elmulván, vége minden közéletünknek. Városunkban ugyan is

a casinót kivéve, semmi hely, hol összejöhetne a fiatalság. Színészetünknek rég ütött órája. Ki összetartá ugyan is, a derek Csizsárpár a kolozsvári társasághoz vonult be, s az óta Thaliánk búnik eresztette fejét s fiatalságunk egy része detto.

A közelebről érintettük „szőlő nemesítő társulat“ meg sem alakult s egy új társulat van szőnyegen, mely a hagymatermelést akarja felkarolni. Az eszme jó; s az ipar még oly kis ága is fontos elhanyagolt napi életünkben; csak kár, hogy mindig tervelünk; de károsabb, ha lelki ajkáról is szót hallunk a tudományos természet ellen. Holott, levén, hogy ily sok földü városon is alig van gazdasszony, kinek ne kellene idegenektől vásárolni még csak hagymáját is, elég kiáltó szó, mily hasznos a tudatlan hanyagság jövedelmekre nézve.

Hogy a civilizációtól ne maradnánk messze, örülnünk is leve a napokban. Egy fiatal borbély megháborodott, mint mondják egy fiatal leányért. Bámulandó jelenség hideg korunkban!... S ki tudja, ha pénze lett volna: megbolondult volna-e? J...a

H I R F Ü Z É R.

* Egy hollói juhászort m. hó 22-kén egy medve annyira megsebesített, hogy életéhez kevés a remény.

* Mult hó 27-kén az ó-sinkai (Fogarasv.) erdőben nem tudhatni mi módon két helyt tűz ütött ki, s mintegy 3000 ölnyt elpusztított. Az oltáshoz érkezett csendőrök 4 ó-sinkai lakost elfogtak, mert az oltásban segíteni vonakodtak.

* Udvarhelyt m. hó 25-dikén 9 lak, 4 istálló és ugyanennyi csűr égett le.

* Ó Felsője a császári anyja a forradalomban elpusztult n. enyadi kath. templom fölépítésére 1000 pfrot méltoztatott adni.

* A k. fejevári rom. kath. gymnasium ünnepélyes ujjra megnyitása mult hó 16-kán történt. A forradalomban félgyomromlott iskolaépület a püspök ur kegyessége, az ottani kath. papság s polgárság önkényes adakozása, valamint polgármester Váradí ur tevékenysége által azon helyzetbe van téve, hogy a gymnasium egyelőre 4 osztálylyal, 4 papi és 2 világi tanárral s mintegy 40 tanyítványlyal bír.

— A dunagözhajózási ügynökök odahagyák a Duna mellett fekvő török várakbani állomásaitak.

— A nem-kamatozó 1000 és 100 frtos új kincstárjegyeket már forgalomba teszik. Kincstárjuk olyan mint az eddigi kamatozó kincstárjegyek, csak a felirat szövege változott s a kamatok feljegyzése maradt el.

— A Zágárból Steinbrückbe vezető vasút, mint állítják, pár hó múlva készen lesz.

— Dr. Lanza Ferencz spalatói gymnasiumi tanár ajánlatot tett a m. ministeriumnak, hogy a tanintézeteket rendszeres ásvány- és rovargyűjteménnyel jutányos árért elláthatja.

— A pesti terménytárlatban kiállított temesvári macaronit oly jónak találták, hogy az a legjobb olaszthoni mellett is megállhat.

— Előfizetési felhívás érkezett szerkesztőségünkhez ily czimű munkára: „A mezei gazda népszerű gyám és vezérkönyve.“ irta Galgóczi Károly, kiadja Heckenást. A munka 4 kötetből fog állni s czélja megmutatni, miképen lehet és kell a népgazdaságot czélszerűen berendezni, lehető legjövődelmözöb fokra emelni és csinositani. Előfizetési ára mind a négy kötetnek csak 1 pf. — Koszorus köllönk Garay János

Pesten élete 42-ik évében hosszas betegkedés után e hó 5-kén meghalálozott! Ki ne ismerte volna Kont megéneköljöt s ki ne mondaná velünk: Béke poraira!

— A m. keresk. ministerium jelentést kíván a felől, mily módon van a kereskedő inasok neveléséről gondoskodva oly helyeken, a hol sem kereskedelmi, sem ipariskolák nem léteznek, sem más intézetek nincsenek e czélra?

— A m. kormány egy, a magánvállalkozóknak mintául szolgáló és a fellobbanás ellen biztosítandó löpörgyárt szándékozik építtetni.

— Heckenast Gusztáv Arany János Tol-dyját a legdiszesebben kiállítva adja ki. A nem sokára megjelenendő munka ára 1 pengőft lesz.

— Beöthy László humoristikus naptárt ad ki a jövő évre. Czime: „Carneval naptára.“ Irják, hogy a Saphir naptára modorában lesz szerkesztve.

— A linzi színházigazgató egy oly nyugdíj intézetet szándékozik alapítani, a mely az austriai német szinpadok előregedett tagjait ápolja. Azt mondják a példa vonz... Vajjon fog-e ez?

— Az állandó műtárlat felállása óta a müegylet és magánosok eddig összesen 7200 pf. értékű művet vásároltak.

— A „Magyarország és Erdély képekben“ czimű munka második kiadása e hó végén fog megjelenni.

— Pesten a gyümölcsbiraló választmány közelebről gyűlést tartá, s következő indítványokat fogadá el: 1. határozatassék meg a különféle gyümölcsfajok magyar elnevezése; 2. jelöltessenek ki a gazdaszat és háztartásra legalkalmas gyümölcsfajok; 3. létesítsék Pesten állandó gyümölcsescarnok, mely majd a távolabbi vidékről küldendő gyümölcs eladására is szolgálhat.

— A pesti terménytárlatban kiállított gazdasági eszközök és gépekkel f. hó 2, és 3-án tettek a muzeum megett Prónay-féle telken a próbák, számos helybeli és vidéki gazdák jelenlétében. Legelőször az ekék vétettek kísérlet alá, a munka minőségére és az erőre nézve, melylyel dolgoztak. Örömmel tapasztalták, hogy mindannyi kiállított ekék kisebb nagyobb mértékben jeleseknek bizonyultak be, a nap hőse azonban Vidacs 1848-ki ekéje maradt (négy eke volt töle kiállítva u. m. 1844, 1846, 1848 és 1852-ik évekről), mely oly biztos s egyenlő járasu, hogy egyszer 7-8 hüvelyknyire földbe akasztva, minden igazgatás nélkül magától végig szántott; méltó versenytárs volt a hg. Coburg Agoston rima-szécsi gyárából a Schwerz-féle, továbbá a Hajnik, Farkas és Szijj által kiállított, ugyszinte a maga nemében kitünő Kleve-féle és ruchadló ekék. A fogas boronák közt legnagyobb tetszéssel találkozott a rimaszécsi gyár amerikai szárnyas boronája. A vetőgépek közül, mindenféle mag alá sormivelésre a Hajnik Garrett-féle s a m. óvári főhgy urad. eszközgyárából küldött, s szórt vetésre a Szijj által kiállított Ugazzy-féle.

Szerkesztői telegraf.

Verselőinkhez: Mind azok, kikől e napig még egy verset sem adtunk ki, mint: O. J. F.; B. J.; B. G. s több már feledett urak, ha legfeljebb 8 nap alatt el nem vitelik irományukat, azon túl az enyészettel számolhatnak irántuk.

Prosaikusainkat is erre figyelmeztetjük: O-g. és Sz. K. urakon kívül.

B. L. beces küldeményeit vettük.

Z. G. urnak M-t. irományát nem adhatjuk.

N. D. ur legutóbbi felszólítására válaszung: Nézz meg ön lapunk közelebbi számaint.

MAGÁN HIRDETÉS.

(252)

(4-3)

Marhateleltetés.

A magyar kajántói haszonbérő elfogad **bivalokat és szarvasmarhákat** teleltetés végett jutányos áron és pontos felügyelet mellett.

Bővebb tudósítást vehetni Kolozsvárt a Bányászhoz czimzett szöveget kereskedésben.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betűvel.